

MARINARKEOLOGISK UTREDNING

av strandnära område beläget i

Örserumsviken, Västrums socken, Västerviks kommun

Kalmar Läns Museum
UV/Marinarkeologi 2001

Marcus Lindström & Björn Wallbom

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

UPPDRAG OCH BAKGRUND.....	3
METOD	4
UNDERSÖKNINGSMILJÖ	4
ANALYS OCH TOLKNING	6
SAMMANFATTNING	6

Marinarkeologisk utredning av strandnära område i SV delen av Örserumsviken

Uppdrag och bakgrund

I enlighet med länsstyrelsen i Kalmar läns beslut (1st dnr 241-9203-99), med stöd av 2 kap. 11 § kulturmiljölagen (KML), har Kalmar Läns Museum genomfört en marinarkeologisk utredning av strandnära markområde. Området är beläget i närheten av Westerviks Pappersbruk vilket grundlades 1916 (Lönnberg 1946:403) i det innersta av Örserumsviken, Västerviks kommun. Undersökningsarbetet genomfördes under februari månad år 2001. Ansvarig för arbetet i fält och rapportskrivning har varit antikvarie Marcus Lindström och antikvarie Björn Wallbom.

Med anledning av att områden i nära anslutning till stränderna i Örserumsviken av exploatören kommer att bearbetas med grävmaskin har Länsstyrelsen beslutat att arbetsföretaget skall föregås av en marinarkeologisk utredning. Övriga områden av Örserumsviken skall muddras med hjälp av horisontell skruvmuddring.

Undersökningsområdet (se fig. 1) utgör Örserumsvikens SV strandområde. Enligt studier i fornlämningsregistret tillsammans med fältinventeringskartor över området framkom enstensättning (RAÄ-nr 1) SV och ett röse (RAÄ-nr 149) SÖ om berörda område.

Fornlämningarnas art och topografiska placering i terrängen i förhållande till Örserumsåns strategiska läge föranledde möjligheten till förekomsten av fornlämningar i form av kaj- och/eller bryggrester, vrakrester samt lämningar efter fasta fisken i utvalda område.

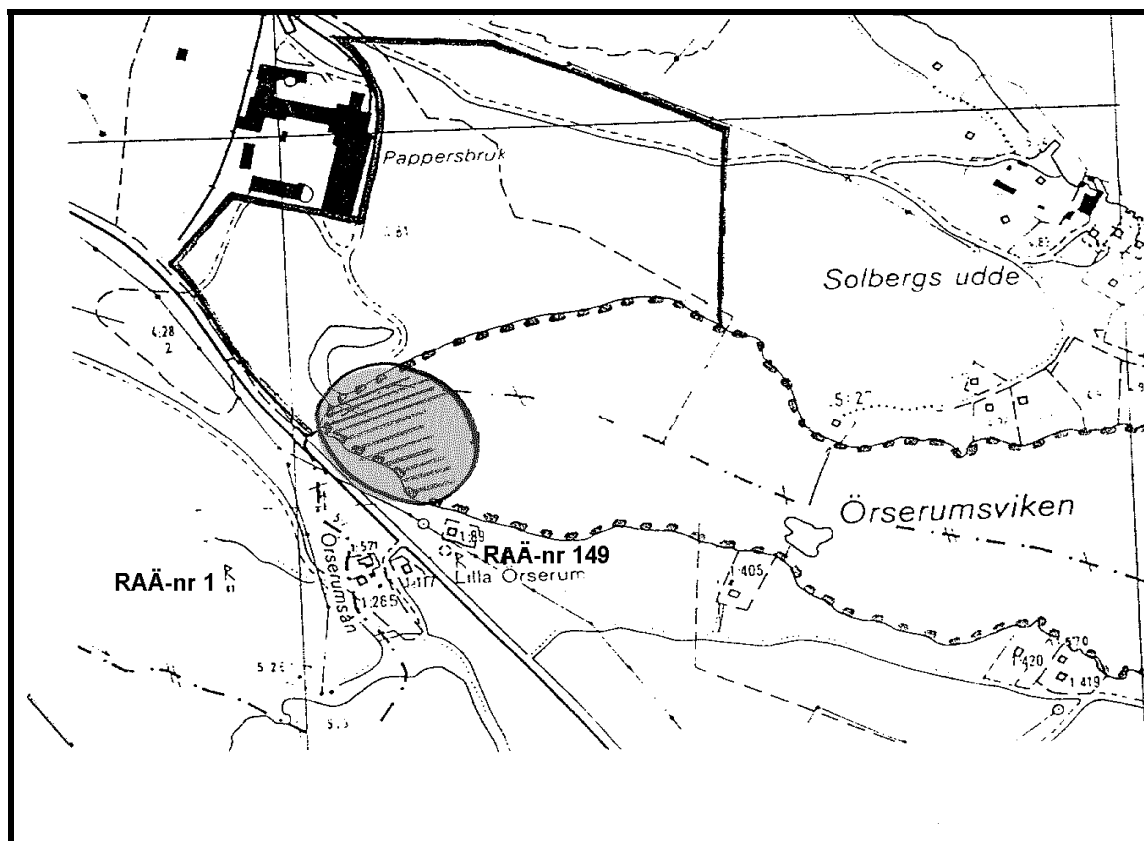

Fig. 1. Undersökningsområdet i Örserumsvikens SV del samt fornlämningarna RAÄ-nr 1 och RAÄ-nr 149.

Det inre av Örserumsviken strax V och NV om valda undersökningsområde visade sig vara påverkat av utfyllnad från brukets tid, varför förhistoriska och historiska lämningar ej torde återfinnas här.

Metod

Undersökningsarbetet har utförts i två etapper, dels genom förberedande arkiv- och litteraturstudier samt dels genom fältstudier. Fältstudierna har genomförts i form av upptagandet av söschakt.

Undersökningsmiljö

Det innersta av Örserumsviken karaktäriseras av skogsklädda bergskrön, bitvis med berg i dagen, som omger branta moränsluttningar ned mot strandzonerna. Stränderna är kraftigt vassb eklädda vilket försvårar en inventering och kartering av eventuella lämningar i området som berörs av kulturminneslagen, vilka sannolikt också ligger under vassrotsnivå.

Valda undersökningsområde kännetecknas även det av en riklig flora av vass vilken sträcker sig ca 15 m ut från stranden där djupet uppgår till ca 1.5 m. I ett mindre område kring Örserumåns mynning är emellertid botten fri från vassvegetation men även här verkar möjligheterna till sondering vara starkt begränsade.

På grund av Örserumsvikens ringa vattendjup, siktförhållandena och bottenvegetationens försvårande inverkan genomfördes inga dykningar vid undersökningen.

Exploatören har emellertid genomfört en sonarkartering i området i syfte att förhindra att muddringsredskapen skall skadas. Resultatet av denna kartering har kommit Kalmar Läns Museum tillhanda och påvisade två indikationer längs vikens SÖ strand vilka dock av Kalmar Läns Museum bedöms vara recenta.

Med ovanstående faktorer i beaktande valdes att ta upp ett söschakt med hjälp av grävmaskin i åmynningens längdriktning. Schaktet var 8 m l. (ÖNÖ-VSV) och 2 m br. (VNV-ÖSÖ) samt 1.2 m dj.

Schaktet mättes med hjälp av totalstation in i rikets koordinatnät:

Fig. 2. Schaktets hörnpunkter

1: X=6400585,28 Y=1551045,39

2: X=6400586,99 Y=1551043,68

3: X=6400591,58 Y=1551049,24

4: X=6400589,96 Y=1551051,93

Fig. 3. Schaktet sett från S mot N. Strax V om schaktet skymtar utloppet från Örserumsån.

Stratigrafin i schaktet, från befintlig marknivå räknat, utgörs av följande lager:

0.5 m Ljusbrun humusblandad jord

0.5-1 m Mörkbrun jord uppblandad med vassrötter

0.7-1 m Mörkbrun jord uppblandad med vassrötter och ca 0.2 m st. stenar (i schaktets S delar)

1.2 m Lerbotten

I schaktets NÖ hörn i Ö schaktväggen framkom vid ett dj. av ca 1 m en trästock, synlig längd ca 2 m. Stocken var till synes obearbetad.

Fig. 4. Trästocken i schaktets NÖ del.

Analys och tolkning

Schaktets övre delar ned till ett dj. av ca 0.5 m består av sedimentavlagrad jord.

I schaktet framkom jord uppblandad med vassrötter vid ett dj. av 0.5-1 m, vilket förefaller utgöra resterna av en äldre sjöbotten.

De S delarna av schaktet var till stora delar stenbemängda, stenarna var ca 0.2 m st. och blev synliga vid ett dj. av 0.7 m. Förekomsten verkar vara delar av en äldre strandlinje.

Avsaknaden av träkonstruktioner och trärester, förutom trästocken som ej verkar bearbetad och saknar kontext, visar att det strategiska läget vid åmynningens strand till synes saknar lämningar av kulturhistoriskt värde.

De geologiska aspekterna i form av sediment- och underliggande vassavlagringar talar för att äldre marina lämningar torde befinna sig djupare än 0.5-1 m under nuvarande marknivå och/eller sjöbotten.

Sammanfattning

I enlighet med länsstyrelsen i Kalmar läns beslut har Kalmar Läns Museum genomfört en marinarkeologisk utredning av strandnära markområde beläget i anslutning till Örserumsviken, Västerviks kommun.

Det grävda schaktet visade att en äldre sjöbotten framkom vid ett dj. av ca 0.5-1 m under nuvarande marknivå. Den arbetsmetod som kommer att användas vid större delen av exploatörens muddringsarbeten innebär en inverkan ned till ett maxdj. av ca 80 cm i bottensedimentet. Vid stränderna skall en grävmaskin nyttjas vilket innebär djupare åverkan.

Muddringarna med horisontell skruvmetod torde ej påverka eventuella marina lämningar vilka befinner sig i Örserumsviken förutsatt att maxdjupet av 80 cm ej överskrids.

Undersökningarna vid Örserumåns mynning resulterade inte i några spår av marina lämningar.

Resultatet från undersökningen vid åmynningen och avsaknaden av lämningar i samband med sonarkarteringen samt arbetsförfarandet med horisontell skruvmuddring föranleder inga vidare antikvariska åtgärder inför det planerade arbetsföretagets genomförande.

Källor, arkiv, litteratur

Fornlämningsregistret, Kalmar Läns Museum
Ek. kartbladet 7H0a Gränsö, Kalmar Läns Museum
Lönnerberg, Egil. 1946. *Småländsk kultur- och näringsliv*. Jönköping.